

Teodor Križka

Jar

*K Zemi hlavu zvesiac
opýtal sa Mesiac,
nevládal byť nemý -
či sa darí Zemi.*

*Darí sa mi, darí,
trhajú sa chmáry,
rozkvitajú kvietky,
rad za radom všetky -*

*Zem mu odpovedá
ráno, doobeda
a jej odpovede
čúť aj poobede,*

*ba aj večer, za tmy.
Tak to chodí s bratmi.
Prostou rečou, pestrou
brat sa hrdí sestrou.*

*Lúky nie sú nemé,
sú to ústa Zeme.
Šepoce hlas predkov
rečou tráv a kvietkov.*

Teodor Križka

Z premien

*Keď telo bolí, duša by sa chcela
vyzliecť z tých šiat a postaviť sa nahá
pred boží súd a lásku Stvoriteľa,
a cítiť, cítiť, cítiť kúpeľ blaha.*

*Vyzliecť sa z tela, čo ju kruto väzní,
zodraté, nemotorné, na nič súce,
len ako guľa na nožičkách piesní,
čo nevládze viac uniesť choré srdce.*

*Vyzliecť sa tíško zo smútku a clivôt,
ako sa zavše z tesnej kože lienia
plazy - pre voľnosť, pre nádherný
život*

nad kolobehom zániku a tlenia.

Teodor Križka

Z mojich lúk a hájov

*Kam stúpi noha, robotný zhon hmyzu
rozhýbe zem a dutým stebľám tráv*

*boľavé miesta sladkým spevom lížu
voňavé vánky. Milujem ten dav
pri mojich nohách, keď sa život hmýri
na všetky strany a keď zuní vzduch,
horúci, hustý, chvejivý a číry,
brat náhlych búrok, ale aj brat dúh.
Skláňam sa k zemi, k úzkym lúčnym
dráham*

*chrobákov, lariev, húseníc a včiel
a nemám slov, a nedýcham, a váham,
či žil som vôbec, a ak, či som bdel.*

*Volá ma to a donúti sa túlať
tým divým krajom mravenísk a
hniezd,
aj keď ma potom zavše trestá úľak,
či som smel rušiť ten ich zhon a spech.
Mávam však mnoho, mnoho lásky pre
ne*

*a bez nich by som živoril, nie žil.
Vyprosujem si preto odpustenie
aj pre chvíle, keď nebudem mať síl.
Až dakedy ma na chvíľu či na dni
pristúpi bolesť, akej nebolo,
nech ani potom neprechádzam
chladný
popri tej mravčej kráse okolo.*

Teodor Križka

Môj drahý domov

*Môj drahý domov má len strechu s
chvojím
a modré steny éterických zámkov.
Ty bývaš inde, tvojich ciest sa bojím,
darmo mi sluchy hladíš nežnou
hánkou.*

*Po mojich cestách plachých srn a vlkov
prichodia ku mne na návštevu vône,
orgován, čo ti trhá drzou rukou
len moja báseň, kým si prídeš po ne.*

*Len úzky chodník, a nie žiadne cesty.
Len náznak. Iba poľahnutá tráva.
Možno len jeden zo zmyslov, ten šiesty,
čo vedie ku mne. (Na prahu mi spáva.)*

*No tvoje cesty, to sú cesty priečne,
škrtajú moje, ale od tých škrtov
lámu sa zápalky. A oheň ku mne
prečnie*

len dávnym smútkom zabudnutých kútov.

Tak teda príď, no neprichádzaj naprieč.

Na križovatkách cesty sa vždy minú.
Chodníček ku mne, na ktorom len tápeš,
sa ako ryba hádže na plytčinu.

Môj drahý domov má len strechu z dychu
borových lesov. Tvár má stále detskú.
Je samý smiech, hoc poklonil sa tichu
kričiacich vtákov nad dunami piesku.

Teodor Križka **Odchody**

Keď ľudské srdce dotýka sa smrti
a nevieš zrazu, čo je smrť, čo krása,
a netušíš, či duša práve smúti,
a či by radšej mala radovať sa -

na hrane noža, ktorý krája svety,
zadržíš dych. A cítiš, že ťa nesie
dobrácka ruka, i že tma tam svieti,
v tom temnom, vlčom,
spriepastnenom lese.

Doteraz si sa cítil celkom múdry,
a odrazu aj nemé batolaťá
vedia viac o tom, kto chce bývať
vnútri,
a preto búši na zamknuté vráta.

Teodor Križka **Hudba**

Prehadzujem si telo cez stoličku.
Preč z kože, duša! Božie árie
voľne si spievaj, ako vtáča v kríčku,
veď úzko v tele, pritesno mi je!

Necítim bolesť. Ako čerstvé očka
na modrých pančuškách sú oblaky.
Aj keď si úzkosť znova na mňa počká,
s vtáčikmi budem chvíľu rovnaký.

Teodor Križka **Kozub**

Pahreba spí, no ešte pod ňou drieme
žeravý bod. Vždy sa dá v chladnom
tichu

zobudiť oheň z moci tvojho dychu.
Len či to ešte chceme! Či to chceme!

Žeravý bod, žubrienka hýbe okom
do prázdna noci, vajíčko tmy puká,
biela dlaň siaha, siaha biela ruka
do našich hĺbok, nateraz však bokom.

Pomimo nás sa nesú pozdné lúče
pozdného ohňa, čo je stále živý,
darmo mu plačem do zvíchrenej hrivy,
darmo mu do úst dýcham čoraz
prudšie.

Žeravý bod, keď pahreba už chladne,
semafor jednej nočnej žltej farby,
o záujem aj o náš dych tak stál by,
vajíčko živé, žubrienočka na dne.

Teodor Križka **Z tajomstiev**

Milosrdenstvo, tvoje zámery
nepozná nik: že môžem kráčať
po tvojich ranách... Kto mi uverí,
nebuť pokornej trávy, nebuť vtáčať?

Do otvorenej rany sypať soľ,
piť z tvojho mlieka: mlieko, rany lieč
mi,

hoci som tvoje stáda nepásol -
zahanbuje ma vari niečo väčšmi?

Pribíjam k drevu tvoje zápastia
každučkým slovom, medzi oba póly,
a ty mi vravíš, že som nevesta
a odpúšťaš mi všetko, čo ma bolí.

Teodor Križka **Z tajomstiev**

Keď ženiem ovce cestou-necestou
po vrstevniciach tvojich žírnych
strmín,
až nakoniec si kľaknem pod prestol
neba a smädný napájam a kŕmim

to malé stádo vo mne, znamená
to iba toľko, že pot premenil som na
soľ.
Pozdvihneš modrú dlaň a blažená
ustatnosť potom požehná mi krásou.
Ach, krása! Krása! Šťastný okamih!
Len záblesk neba obliateho cínom.
Telegram z krajov takých neznámych.
Sekunda trvajúca večne v komsí inom.

Teodor Križka

Rytmy

Námestie nespí. Bdie a huláka,
opité jasom blikajúcich barov.
Boh oblieka si biedu žobrása
a po mačacích hlavách vlečie károu
pár zvyšných hviezd a kôpku železa.
Ráno ich predá za pár drobných v
zberni.

Na dedine však svieti nevädza
radostne v jeho očiach, ver mi.

Dedina nedeľne si obliekla
košeľu z ľanu, bielučkú a krátku.
Do raja bližšie ako do pekla
v záhradách býva, plných toho
sviatku.

V šechtári mlieko. Z bielej návštevy
rytmicky Pán Boh v stajni múti maslo.
Opakujem si do tmy tieto nápevy.
Na jeho chválu, no a zlému na zlo.

Teodor Križka

Priepasti

1

Neuveríte, Boh má taký zvyk
a týmto zvykom dokonale vládne:
príde, keď viac už neprichádza nik.
Nechá ťa padať, zachytí ťa na dne.

2

Bolo aj také, na vlásku som visel,
na trse trávy. No v tej strmine
bol ktosi so mnou - nijaký duch čísel,
milujúci Boh Otec jedine.

Podo mnou priepasť, kotol blízkej
smrti,
pod nohou prázdno, v ruke iba trs,

a zrazu duša cíti, že sa rúti
dohora, a nie nadol. V diaľke skrz
čečinu smrekov zachytených v stene,
pomedzi korene sa blysol lúč.
Aj teraz cítim v celom tele chvenie,
keď vzdychám: Pane, muč ma, len ma
uč.

Teodor Križka

Cestou k tvaru

Nádej si v ten deň sama závidela.
Pán Boh len pohol strmým ramenom -
v Dieťatku stretol svojho Spasiteľa
umierajúci starec Simeon.

Odchádzajúca epocha sa stretla
s epochou novou ako náhodou.
Pozdná noc pozdravila radosť svetla
na spásu mnohých temných národov.

Zima sa stretla zoči-voči s tvárou
mladučkej jari, s teplom na duši,
ako sa drevo stretá v kráse tvarov
s múdrosťou, ktorú dláto vytuší.

Nádherná nádej spáva odjakživa
v beztvarej hmote. Dlátom odkliata
na blízkych hrobach zjavuje sa živá,
aj keď s ňou nik už neráta.

Teodor Križka

Ruženec

Utekal by som, nemám kam,
nakoniec ani nemám pred kým.
Zo svojich slz si staviam chrám,
z horkosti, ktorú odpustil som
všetkým.

Do toho chrámu slzu po slze,
po zrnku zrnko stúpam v srdci.
Hádzam sa nebude zdať pridrží,
že na ten kríž sa zavše cítim súci.

Po zrnku zrnko, celý desiatok
mi v srdci päťkrát za deň zaznie.
Motorček pomyselných obrátok,
potecha, čo si kradnem z Božej
priazne.

Teodor Križka
Závažie

Koľkože sa ti zmestí na plecيا,
môj širokoramenný Bože krásy,
že klenú sa a žiadne neklesá
pod ťarchou viny, čo tak trúfala si.
Nazerám zlý a netrpezlivý
pod tvoje hlásky ako pod kamene,
kde skrýva spásne prílivy
milosrdenstvo tvoje trojramenné.
Vešiam svoj hriech, svoj odpudivý hrb
na tvoje kľúčne kosti milosrdné,
slzami písuc: Nevládzem, tak trp
za mňa ty, Bože zreníc ako studne.
Vierolomný a v tvári ohyzdný
unúvam, aby do mňa nasnežila
pupočná krv, ten mdlý, no po trýzni
hojivý dážd', tá modrá transfúzia.

Teodor Križka
Kde je môj domov

Kde je môj domov, pýtame sa mnohí,
a kráčame, a hľadáme si vlasť,
a o kamene ráňame si nohy.
Trnie nám chodí pod tie nohy rásť.
Padajú stĺpy, mocné kmene stromov
na naše cesty, hnijú pomaly.
Tak kdeže je ten vysnívaný domov?
Kam hrdinovia emigrovali?
Pribúda v stráňach mnoho čerstvých
hrobov
a pri tých hroboch pribúda síz vdov.
Tam je ich vlasť, kam kráčame my s
dobou,
čo nepamätá si už ani zmysel slov.

Teodor Križka
Sľúbili sme si...

Kádrovali kádrovači za boľševika,
za Beneša, za Gottwalda, za každého
režimu.
Za demokrata si človek preto ľahko
navyká,

že len názor vyvolených hlásať
prináleží mu.
Čo je dovolené jedným, veru tebe,
chlape, nie!
Ty len pekne znášaj zimomriavky na
koži!
Načo myslieť? Načo pátrať? To je
predsa trápenie!
Za teba už vymysleli dávno, čo ti osoží.
Ak ťa predsa túžba po slobode opantá,
nebodaj ak opantá ťa pravda nebeská,
na návštevu k tebe pošlú špeciálne
komandá,
nasadia ti na zápästia lesklé železka.
Nehundri a nevykrikuj mocným na
prahu!
Čím je drahšia pravda, čím je drahší
každý kilowatt,
tým viac treba bdieť a strážiť odvahu!
Svedomie však, páni, zbytočné je
kádrovať!

Teodor Križka
Môj anjel

Mám anjela a prosievam ho, stráž mi
starnúce dlane, nech sa dotýkam
krehkostí sveta láskavý a vážny,
kamkoľvek prídem, nech sa hocikam
obrátim svojím unaveným zrakom.
Anjel môj strážny, pomôž neviere,
keď azda láska nebude mať na kom
hriať chladné srdce ako páperie.
Všetko je dar, nič nemám z vlastnej
vôle,
Pán Boh dal, Pán Boh smie si zobrať
späť
všetko, i zdravie, strechu nad hlavou i
pole,
i slová, že už nebudú viac znieť.
Veru i slová, nezohrejú kosti
a ani dušu nebudú viac hriať
nehlasné prosby. Kebyže tak môcť ti
aj potom visieť ako chromý brat
cez detské plece. V zreničkách mi zažni
aj potom pokoj, ktorý na zemi
tak veľmi chýba, anjelik môj strážny,
o to viac blízky, o čo vzdialený.

Teodor Križka
Mlčanie

Dva poháre, dve ústa, jedno víno,
pokušenie, čo neprechádza mimo,
to pokušenie, čo má meno hriech,
len ak sa stane telom dvoje nech.
Mlčíme každý po svojom, ty skromne,
ja ako krv, čo miluje ťa vo mne.
Cez plece sa mi k tebe nakláňa
tá naliehavosť môjho mlčania.
Prší, no na vrchovci spieva škorec,
akoby spieval: Miluješ ma? Povedz!
Odpovedá mu iba hustý dážď,
každúčkou kvapkou na zobáku zvlášť.
Nekončí spev a neprichádza prielom,
dve tichá jedným nestanú sa telom.
Dva škorce na vrchovci čnejú z
oparov.
Jediné víno, dvoje pohárov.
Neklesá opar, jeden škorec letí,
druhý však spieva. Náhle úzko je ti.
Akoby zrazu na opačný breh
prebrodilo sa tvoje nech.
Milujeme sa vášnivo a s nehou
z opačných, k sebe odvrátených
brehov.
Dva poháre len štrngli do ticha.
A škorec spieva, ani nedýcha.

Teodor Križka
Pod obojím

Prv než sa dotkli horúcosťou ústa,
horúcosť vošla do každého prsta,
neskrotné zvery bolo treba krotiť,
neskrotiteľný, neposlušný dotyk.
Biely stôl, po ňom neposlušné žrebce
klusajú, či sa im chce, a či nechce.
Ó, slová, ktoré biely obrus chlemtá,
milujem, no a nástoječivé - chcem ťa.
Jedinú z prijateľných osôb
chcem akokoľvek, na hocaký spôsob,
radšej však ako treba, kým sa
upokojím,
na spôsoby dva - pod obojím.
Okamžite a zahorúca
na spôsob túžiaceho srdca,

a rýchlejšie, než moje srdce kluše,
na spôsob vrúcnej, milujúcej duše.

Teodor Križka
Jednou vetou

Ako sa v lieske pohne miazga
a diaľka kdesi v hĺbke konských šliach,
tak za mňa niekto prekonáva strach,
ten niekto, kto sa budí ako gazda
pred brieždením a každý úsvit stihne
na poli, sejúc do rozbitých hrúd
zrno, a zarodí ten brud,
a iskrí sa to ďalej z božej vyhne
a opäť vyjdú hviezdy na nebesá,
umierame i rodíme sa,
a všetko vôkol mešká, hriech i cnosť,
hrdinstvo, no aj zrada taká podlá,
že unesie ju iba kríž, nie modla,
kým nevyriekne gazda, stačí, dosť.

Teodor Križka
Z Hodiny básnictva

Vedz a či nevedz, ale radšej vedz než
nevedz,
básnik, to nie je herec, nikdy nie je
herec.
Herec hrá plač a krv, no básnik nehrá,
gulky ho ozaj triafajú, neprehrmia
vedľa.
Nech nemýli vás, že ho guľka nepovalí
prvá.
Básnik je hrozný Rasputin, zlo trvá
a triafa doňho z pištoľí, keď nepomohli
jedy.
Guľku si treba zaslúžiť, ved' vtedy,
keď diabol strieľa, básnik steká z
hriechov
a miesto bolesti mu spása stúpa
miechou
a dvíha ho a nesie, a nebesá sa blížia
k útrapám, čo ho objímajú ramenami
kríža.

Teodor Križka

Nenosí šťastie padajúca hviezda.
Neuchopíte na oblohe dúhu.
Šťastie sú vtáky, ktoré nájdú hniezda
po ťažkej ceste z ďalekého juhu.

Teodor Križka **Môj Rodin**

Nikto z nás nevie, či je vôbec hoden
odkrojiť z prachu, premyť ho a hnieť
zo svojho potu nádheru a česť,
tak kde sa berie drzosť, s akou Rodin
prikladal prsty na hlinu a vnútil
beztvarej hmote, že sa nevzpiera,
a prečo nepoddá sa opera
úsiliu, ktoré pozná každý kutil?
Ako znie s božskou noblesou
najobyčajnejší z klávesov
pod prstom Chopina, tak ustáva
pod Rodinovým prstom krása sôch,
zo zeme Adam, jeho pád i sláva,
no iba ak doň dušu vdýchol Boh.

Teodor Križka **Kajúcnik**

Nič, čo mám, nemám.
Ani tie city darované ženám.
Nič nie je moje
ako na Veľkom voze oje.
Človek, tak na čo chceš byť pyšný?
Na dvoje višni?
Na zoznam plný bolesti a hriechu,
čo nosievaš si v mechu
ako hrb?
Si blb, tak trp!
A ak si múdry,
mlč, do seba si hundri...
Alebo hundri hlasnou,
do seba vyplakanou básňou.
Plač v sebe blížnom
pod svojím krížom.

Ďakuj a chváľ, že vrece
tvojich vín zodvihol a nesie,
i že ich zloží
pred oltár Boží.
V tých, ktorí žiznia,
Boh sa už vyzná.
Boh roztriedi už, nie vy,
čo zrno je, čo plevy.

Teodor Križka **Na Hrabovci**

Predjarím kráčam, lesom.
Kde býval som, už nie som.
Sú borovice, vôňa
však zhodila ma z koňa.
Nado mňa naklonená
zráža ma na kolená.
Krutá a vierolomná
tlčie ma naspäť do mňa.
Tlčie ma na rázcestí,
koľko sa do mňa zmesť.
Na prach ma roztlčie
to nežné náručie,
no rada-nerada -
jar si ma poskladá
i v jednom letmom bozku
sťa Rubikovu kocku.

Teodor Križka **Archa menom Titanic**

Žijeme všetci na poschodí lesa,
les rúbeme a netuší z nás nik,
že miesto archy stavia Titanic,
len hor sa, hor sa, smelo na nebesá.
Loď vyzerá tak úchvatne, tak božsky,
má palúb sto a kajút tisícky,
akoby mala plávať navždycky,
nik netuší, že prehnité má dosky.
Zaťahuje sa nebo nad Európou,
padajú hlavy, kvapky pred potopou,
krv nabrať môžeš rovno do dlaní.
Krvou je zaliata aj paluba,
namiesto nádejného holuba
prilietajú však iba havrany.